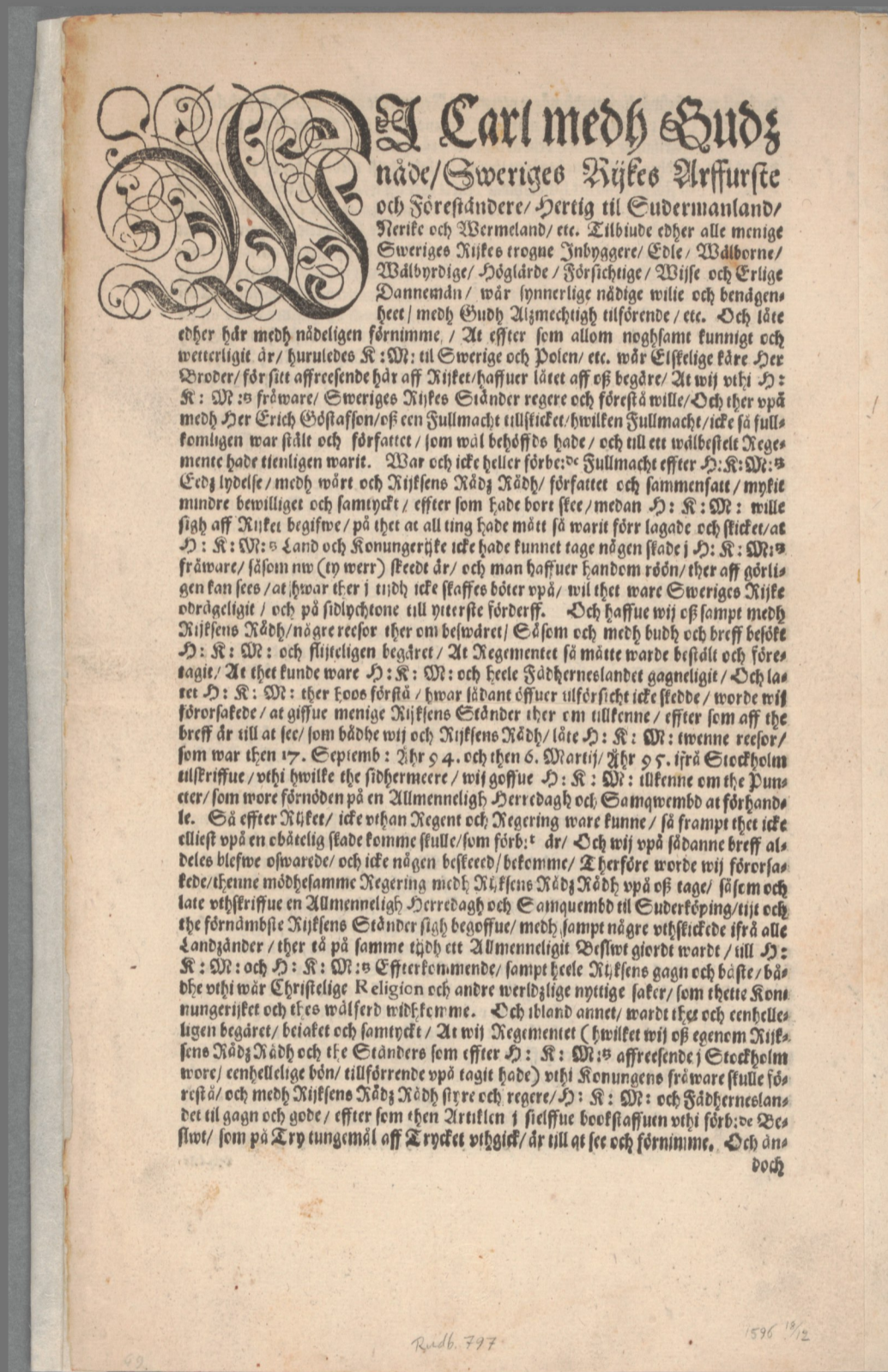

/ Karl

Wi Carl medh Gudz nåde, Sweriges Rijkets Arffurste ...

SOT // 82Aa 14/I Ligg. Fol. F1700 Bland. /
Kungl. förordningar - 1599

Tillkomstår 1596

Digitaliserad år 2016

National Library
of Sweden

Carl medh Gudz

nåde/Sweriges Rikes Arffurste
och Föreständere/ Hertig til Sudermanland/
Nerike och Wermeland/ etc. Tilbiude edher alle menige
Sweriges Rikes trogne Inbyggere/ Edle/ Wälborne/
Wälbyrdige/ Höglärde/ Försichtige/ Wisse och Erlige
Dannemän/ wår synnerlige nådige wilie och benågen-
heet/ medh Gudh Alzmechtigh tilförende / etc. Och låte

edher här medh nådeligen förnimme / At effter som allom noghsamt kunnigt och
wetterligit är/ huruledes K : M : til Swerige och Polen/ etc. wår Elskelige kåre Her
Broder/ för sitt affreesende här aff Riket/haffuer låtet aff oss begäre/ At wij vthi H :
K : M : s fråware/ Sweriges Rikes Ständer regere och förestå wille/ Och ther vpå
medh Her Erich Gostasson/ of een Fullmacht tillsticket/ hwilken Fullmacht/ icke så full-
komligen war stält och författet / som wäl behöffds hade / och till ett wälbestelt Reges-
mente hade ttenligen warit. War och icke heller förbe:de Fullmacht effter H : K : M : s
Eudz lydelse / medh wårt och Rikisens Rådz Råd/ författet och sammensatt / mykt
mindre bewilliget och samtyckt / effter som hade bort skee / medan H : K : M : wille
sigh aff Riket begifwe / på thet at all ting hade mått så warit förr lagade och sticket/ at
H : K : M : s Land och Konungerike icke hade kunnet tage någon skade i H : K : M : s
fråware/ såsom nw (ny werr) skeede är/ och man haffuer handom roön/ ther aff görli-
gen kan sees / at hwar ther i tidh icke skaffes böter vpå/ wil thet ware Sweriges Rike
odrågeligit / och på sidlychtone till ytterste förderff. Och haffue wij of sampt medh
Rikisens Råd/ någre reesor ther om beswåret/ Såsom och medh budh och breff besöke
H : K : M : och flitligen begäret / At Regementet så måtte warde bestält och föres-
tagit/ At thet kunde ware H : K : M : och heele Sådherneslandet gagneligit / Och lå-
ret H : K : M : ther foos förstå / hwar sådant öffuer ulförsicht icke skedde / worde wij
förorsakede / at giffue menige Rikisens Ständer ther om tillkenne / effter som aff the
breff är till at see/ som bådhe wij och Rikisens Råd/ låte H : K : M : twenne reesor/
som war then 17. Septemb : Åhr 94. och then 6. Martij/ Åhr 95. ifrå Stockholm
tilskriffue / vthi hwilke the sidhermeere / wis goffue H : K : M : illkenne om the Puns-
cter/ som wore förnöden på en Allmanneligh Herredagh och Samquembd at förhand-
le. Så effter Riket/ icke vthan Regent och Regering ware kunne / så framt thet icke
elliest vpå en obätelig skade komme skulle/ som förb: ar/ Och wij vpå sådanne breff als-
deles blefwe oswarede/ och icke någon beskeed/ bekomme/ Thersfore worde wij förorsas-
kede/ thenne mödhesamme Regering medh Rikisens Rådz Råd vpå oss tage/ såsom och
late vthskriffue en Allmanneligh Herredagh och Samquembd til Suderköping/ tijt och
the förnämbsie Rikisens Ständer sigh begoffue/ medh sampt någre vthskickede ifrå alle
Landzänder / ther rå på samme tidh ett Allmanneligit Beslwt giordt wardt / till H :
K : M : och H : K : M : s Effterkommende/ sampt heele Rikisens gagn och baste/ båd-
dhe vthi wår Christelige Religion och andre werldzlige nyttige saker/ som thette Kon-
nungeriket och thes wälserd widkemme. Och ibland annet/ wardt thet och eenhelles-
ligen begäret/ beiaket och samtyckt / At wij Regementet (hwilket wij of egenom Rika-
sens Rådz Råd och the Ständers som effter H : K : M : s affreesende i Stockholm
wore/ eenhellelige bön/ tillförrende vpå tagit hade) vthi Konungens fråware skulle fö-
restå/ och medh Rikisens Rådz Råd styre och regere/ H : K : M : och Sådherneslan-
det til gagn och gode / effter som then Artiklen i sielffue bookstassuen vthi förb:de Bes-
slwt/ som på Try tungemål aff Trycket vthgick/ är till at see och förnimme. Och äna
doch

Doch oss war beswärlig medh något ytermere Regimente at befatte/ Och serdeles med
Dan H: R: M: platt intet till war och Rijksens Rådjs Scriffuelse sware wil/ effter
edher wät weterligt är / hwadh beswäring wij tå ther framsatte. Doch listwäl kunde
wij icke på edher idfesamme begären thet wedersake / helst medan thet oss sielssue näst
H: R: M: til störste affaknet lände/ hwar Rijket ther äff någon skade toge/ at intet wisse
Regemente wore / effter som ey annorledes skee kunne / än at thet tage moste/ hwilket
oss icke stodh tillgörende / at wij skole see på the handlinger som heele Sädherneslandet
hade warit skadelige/ hwilkens wälferd oss såsom en född Swensk Förste altijdh bör förs
dre och sökie/ så mykit oss kan stå tillgörende. Och effter wij nu bådhe för then flitige
begären/ så och högb:te R: M: s war och heele Rijksens wälferd skuld/ haffue tagit oss
then mödhesamme Regering upå/ Så förhappes wij (ändoch oss haffuer warit aff en
hoop orolige Menniskior/ både stock och steen alt förmykit i wägen kastet) medh Gudjs
Almechtigtes Gudomlige tillhielp/ så haffue henne medh Rijksens Rådjs Råd/ till
H: R: M: s och Rijksens gagn och bäste förestädt / sedan wij oss then upåtagit haffue
ue/ at ingen ährligh: Man som sanningen bekenne/ och widh breff/ lystie och tillsäyelse
bliffue wil/ skal oss i någon måtte kunne haffue medh skåal at bestycke. Hwar och någon
öffuer tilförsicht wore (thet wij doch icke wele förhappes) som annat föregiffue wille/
Och oss tilleggie/ at wij till något annat skole haffue orsaak giffuit/ Tå äre wij öffuers
bödige sådant för menige Sweriges Rijkes Ständer/ at göre reede före och sware till.
Och ändoch wij twenne reesor haffue vnderfäterne till sagdt / at wij Regeringen wille
wedertage och förestå / till R: M: s lyckelige ankomst i Rijket igen / Så befinne wij
doch på alle sidhor sådanne beswärligheter / farlige och skadelige stemplinger / at wij
theres begären och war tillsäyelse/ icke effterkomme kunne. Ty först så förnimme wij/
at H: R: M: s sig högheligen beswärer öffuer förb:de Söderköpings Affsedh / båd
dhe vthi sin vthgångne Scriffuelse till oss/ Så och egenom sijne vthskickede Sendes
budh/ bådhe Swenske och Polniske/ liste som ther skulle ware något handlet/ som högb:te
R: M: s högheet och myndigheet wore förnär / Andoch yppenbart och bewisligt är/
bådhe aff sielssue Bestwet och wære rettmätige vndskyllinger och swar upå förb:te vth
skickede Sendebudz Legation (hwilke brede widh theres werff och ärender/ medh thet
förste skole aff Trycket vthgå) At ther intet annat haffuer förhender haffds/ än thet som
H: R: M: s Sedh och försäkring träffuer och tillsäger / och andre föregångne hand
linger/ Sweriges Lagh och wälfångne Priuilegier/ listmätigt är/ som sielssue Trycket
noghsampt vthwisser. Så låter och H: R: M: s många andre beswäringar och bes
skyllningar emoot oss/ bådhe egenom budh och skriffueller här och thär i Landzänderne
vthgå/ aff hwilket wij förstå kunne / oss för war omsorgh/ mödhe/ arbete och många
nattwakningar/ intet haffue annat at förwente/ än beskyllningar och otack/ hwilket wij
doch icke H: R: M: s tillmääte / ändoch H: R: M: s namn warder ther till bruket/
vthan någre orolige Personer här innan Rijkes/ som sig ifrå Konungens Sedh/ Rijks
sens Allmannelige Bestwet och war Christelige Religion afföndret haffue.

Till thet Andre/ Så warder och icke then Affsedh som i Söderköping giord är/
tillbörligen fulbordet och effterkommen/ synnerligen vthi then Punct / ther som warder
Förmållt / At alle the som icke wele göre ett medh Rijksens Ständer / vthi thet som upå
förb:de Rijksdagh bestwet wardt / heller och ther ifrå affallendes warde / Antingen
för Herre gunst / egen nytte heller andre orsaker / ehwadh namn the och helst haffue
kunne/ heller och sig ther till bruke låte / at antingen ther emoot / heller emoot thet som
högb:te R: M: s Rijket försäkret haffuer / något wäldsambligen kunde tillbiudes/ Ifrå
them wille man sig haffue affsagt/ och them achte och hålle för H: R: M: s oretträs
dige och Rijksens oproriske och otrogne Män och Sädherneslandens förderffuere / och
hielpe them emootstå och försölie : hwilket här till dagz icke skeedt och effterkommit är/
Danseet huru flitligen wij på äffwillige tijdher medh Rijksens Råd/ ther om handlet
och tas

och talet haffue. Och effter thet at förb:de Suderköpingz Beslwt icke är efterkommit / och the Personer affskaffade / såsom vthan skåål och någon sanming sigh thet emoot vplagde haffue / Vthan the som medh of vthi Regeringen ett göre skulle / och hielpe till / at Suderköpingz Affsedh worde widh macht hållet / haffue wärt rådmåttige vpsat och företagende förhindret / Så är thet aff förorsaket vppenbart krigh och örligh vthi Svidland / som then orolige och obeskedelige Menniskan H: Claus Flemming och hans Medhielpere företagit haffue / Theregenom then Landzänden i grund är vthi ödd och förderffuet / Och än fast meere än någon sinn aff Sienderne vthi thetne långsamme Feigde haffuer skee kunnet / Ty the haffue tagit och än tage thet eendeste Bonden haffuer ådt / effter som altiidh är bleffuet klaget och än klages / at thet samme daghligen skeer: Theregenom många hundrade / bådhe Wiän / Qwinnor och Barn äre jämmerligen dödh och om halsen komne / effter som syn för sågn går. Så haffuer och thet fattige folket måst för hungers nödh och fattigdom skuld / sigh ifrå hws och heem begiffue / ändoch thet icke heller warder them efterlätit / vthan aff H: Claus Flemming förhindret / Så at hwar förb:te H: Claus kunne thet göre / såge han heller / at the skulle döo och störte aff hunger / än at the måtte få drage hnt / och klage thes nödh / heller och elliest söke thes södko och näring annorstådes. Och är bewilligt aff månzom som rådhnen komne äre / At the intet annet haffue till södko än kälstocker och roffuer / Månge haffue och bekent sigh heele och halffue åhree ingen annen södko haffue hafte / heller något brödh sådt till at smake. Thet till medh så warde wåre Förswarelse breff som wij till råtte vthi then Landzände vthgiffue / icke allenest förachtede / vthan och alle the som sådanne breff haffue bekommit / förfölgede och föriagede / bådhe ifrå hws och heem / een part lagde på Stegel och Siul / som bewilligt är / At then orettrådige och Rijsens vproriske och Gådherneslandens förderffuere H: Claus Flemming giordt haffuer / som thår än nw Regementet förer / Och äre nw på thetne tijdh här tillstådes öffuer hundrede Personer / som nästen heele Sommeren haffue här varit / hwilke således haffue måst dragit / bådhe ifrå hws och heem medh husstro och barn / och icke nw dierffues draghe heem till sitt igen / för thet ochristelige Regemente / som H: Claus thår förehaffuer.

Til thet T ridie / Så är H: R: M: Besalningar och Sullmacher / egenom någre orolige Menniskiors tilskynnden / hwilke samme spell och här i Rijsket gerne wele på banen komme (effter som allerede begynt är) i alle Landzänder vthgöngne / Ne wij of medh Rijsens vpbörd och Rente intet besatte skole / vthan the allene / som H: R: M: i Landzänderne / hwar serdeles insatt hafwer / theregenom många åtskillige Reaeringer och vordningar äre vpkomne / Och of all macht emoot Suderköpingz Affsedh warder förtagen / så at wij i Regeringen intet kunne vthrette / vthan warde vthi alt thet som wij til Gåderneslandens wålserd företage / egenom förb:de Sullmacher och nyie Besalningzmån förhindrede / Så at Rijsket på sådant sätt aldrig kommer till något förrådth igen / Såsom icke heller någon geldh aflagde / Rijsket till merckelig skade och förtaal. Och thet till medh / hwar något Siendiligit Rijsket påkomme (thet Gudh nådeligen afwende) Lå finnes intet i förrådth / thet man til Rijsens förswar bruke kunne / effter som och Rijsens inkomst mestedeels i thetne Tw år medan H: R: M: haffuer vthländes varit / egenom stor oordning (effter hwar haffuer tagit till / som honom sielff haffuer behaget) Litet heller fast intet achtendes / hwah wij thet emoot haffue sagde heller södbudit / At nw vthi Cronones dråzel fast ringe finnes / Hwilket alt länder H: R: M: sielff och heele Rijsket till alsomsiörste skade och förderff / theregenom och Rijsket warder satt vthi högste och störste fahre. Och äre aff förb:te H: R: M: Ståthällere / som vthi Landzänderne förordnade äre / at stå Regeringen före / icke Een / som haffuer welet samtycke till thet som vthi Suderköping cenhelligigen och medh tuidigt rådth haffuer varit bewilliget och beslwtet / Vthan sigh aldeles både löns
ligen

ligen och vppenbarligen ther emoot vplagde / som är / Her Erich Göstafson / hwilken Bes-
 falningen är giffuen vthi Westergöthland / Her Arswidh Göstafson i Östergöthland /
 Carl Göstafson i Småland / och Her Claus i Jindland / then Finste Almogen till-
 litet gagn / Och kan stee / hwar een part icke hade haft någon sähre och försyn för öf-
 så hade allehande kunnet sigh vppa här på thenne sidhon vthi Rikket / som skadelige-
 re varit hade / effter förmodeligit är / at så många Befalningzmän sigh neppeligen
 hade kunnet förlitke / Vndoch the nu alle wäl synes ware eens / doch litet till thet gemeene
 väste / såsom nu är vpäsönt / och än i lengden urtherligere warder besunnet / hwar theres
 handlinger få meere framgång (thet doch Gudh nådigest aswende) effter thet synes wele
 lände til Fäderneslandens förderff och skade. Vffuer alt thette / så äre och någre öpne
 breff här och thär i Landzänderne instungne / ther vthinnan öf beskylles / at wij stote
 haffue lagde Almogen beskattningar och annen tunga på / Och allthenstund edher al-
 lom wäl weterligit är / At wij meere haffue besluttet öf / then stactote tindh wij haffue Res-
 geringen förestät / at affskaffe all olagligh tunga och beswäring / som Almogen får till
 förmycket haffuer varit vpälagde och betunget medh / än at wij någon deel skulle vpäs-
 leggie / som vnderfäterne til beswäring ware skulle. Thersfore försee wij öf til edher
 alle och hwar i sin stadh / At i vthi then måtte wette öf til at vrschte och försware.
 Hwadh och then hielp tilkommer / som til Riksfens geldz Afbetalning / bewilliget warder
 i Suderköping / then haffue wij icke vpabudit / En heller hafte ther lust heller behagh
 till / mycket mindre nutet ther en Penning vthaff till gode / vthan så mycket som vthaff
 vnderfäterne vthgiordt och öf till hande kommit är / Thet haffue wij till Riksfens geldz
 Afbetalning anvendt / som wij öffuerbödigre öre för Konungen och Riksfens Ständer
 at göre Räkenskap. Och ändoch wij hade sådant heller haft fördrag / än at Sweriges
 Rikfes vnderfäter skulle medh någon beskattning warder beswäredet / Så haffuer lijkwäl
 effter thet långwarige Kriget annorledes icke stee kunnet / effter såsom edher nogsampt
 allom weterligit och kunnogt är : Så är och ännu i många Landzänder fast ringe
 vthgiordt / och mestedeels tilbake bleffuet.

Till thet sidste / så befinne wij och icke then hielp och bistånd vth öf them
 som medh öf vthi Regeringen skulle eenige ware / som thet sigh medh rette borde. Och
 effter nu aff förtalde orsaker öf icke drägeligit / vthan aldeles omögeligit är / här effter
 på sådant sätt urthermeere medh Regerinaen befatte / medh mindre vpå sådanne feel och
 brister må skaffes böter / Och thette lässlige Konungertiket icke vthan Regent och Re-
 gering ware kan / heller aff många / som nu begynt är / regeret bliffue / medh mindre
 thet vpå urtherste förderff komme wil / som förb: ^r är : En hwadh skade manges Reges-
 ring medh sigh haffuer / thet giffue andre Landz ynckelige vndergång tilkenne. Och
 är thet ett allmeent Ordspråk / At hwadh många tillkommer / thet warder gemenligen
 förgätt. Så kunne wij och öf icke vthan edhers wettskap ifrå Regeringen aldeles
 säye / effter wij på edhers eenhellige bön och begären then wredertaget haffue. Thers-
 fore haffue wij låtit beramme ett Möthe i Arboga / then 18. Februarij , tijt wij begär-
 re / At i tilfrådes komme wele / Först och främst Riksfens Råd / Thernäst aff Ridders-
 skapet och Adelen / så många sem till laga ålder och åhr komne äre / Erkebiskopen
 medh Tyre aff Capitularibus / Bisperne medh Tree aff Capitelet / och en Prest aff
 hwart Häredt / effter som the äre stoore til / Ridemestere och Knechtchöfswidzmän aff
 hwar Senicke medh Tree aff Befålet / och gemeene Hofmän och Knechter Tyre / En
 Bårgmestere medh En å aff Rådhet / och Tyre aff Menigheten / Tree Bønder aff
 hwart Häredt / heller flere / esther som Häreden äre stoore til / Och thär edher sams-
 sättie / och medh edher budh och skriffuelse / låte R : W : wär Elskelige käre Her Bro-
 der / wär och alles edher nådige Herre och Konung / ed milteligen förmå me / hwadh
 feel och brister / sem nu vthi Rikket på färde är / och ther hoo H : R : W : ed miltel-
 ligen och fljeligen förmåne / thet wij och för wär Person / brede widh edher wörligen
 göre

göre wele/ At H: R: M: medh thet allerförste sielff wille begiffue sigh hiie i sitt Arfs
Konungeriike igen/ Och effter sin Sedz lydelse thet regere och föresta/ heller och een
wifs Regeringz ordning författe låte/ huru H: R: M: wil haßue Regementet vth
sin fråware regeret och föreståt / effter som H: R: M: kan tenckie Riket ware
gagneligt/ och sin Konunglige Sedh / förjåkring / och Sweriges Lagh lijkmatige/
Såsom och vthi betenckende tage och öffuerwåge/ huru i medler tijdh then oordning
som i Riket vpkommen är / måtte affskaffet bliffue / Och then dristigheet som många
sigh nw haßue företaget at göre Suderköpingz Bestwot till intet/ och sigh ther emoot
vpleggie/ måtte effter Afskedens innehåld warde stillet/ och theres myndigheet förkortet.
In ther H: R: M: icke kommer sielff medh thet förste hiie i Riket igen/ ther om H: R:
M: troligen och sliteligen skal warde beden och förmanet och öffuer Suderköpingz
Bestwot / Konungens Sedh / Sweriges Lagh och Arfföreningen / ther vpå samme
Bestwot grundet är/ icke warder hållet / wil ther aff wisseligen fölie Riktsens wisse was
dergång och alles edher skade och förderff / som ofte bemålt är/ effter i intet Hufuudh
haßue / ther i edhre klagen kunne gifwe tillkenne och någon tröst finne / vthan måste
faare som watn om steenar / isrå then ene till then andre / Och när som alt omkring
går / ware ändå hielp och tröst like när. Så är och thet heele Riket till förtaal och
edher sielffue til neese / Theslikes emoot all Lagh och Rätt/ så och Suderköpingz Aff
skedh/ At i aff sådanne Wrennikior som sigh isrå Riktsens allmannelige Jöreening och
Konungens Sedh afföndret haßue/ och än een part vthaff them/ beryctede Personer/
skole regerede warde/ Medan någon aff thenne Familie, som till ålder och åhr kom
men wore/ leffde/ til hwilken i vthaff een frij wille och samptlig Jöreening / icke een v
thannågre reesor Arfsretten och Regeringen tillagdt haßue/ och edher förbundet/ Jöe
hwilken orsak skuld of och icke står till at liddhe / at Regeringen någon brede widh of
må heller bör efterlåten warde/ medan Konungen vthändes är / och hans Broder öff
uermaga. Begäre förthen skuld nw som tiiförende nådeligen / Såsom och affuarli
gen biude och förmane / At i som trogne Swenske Mån / the sin rätte Herre och Kon
nung/ så och sitt Jådernesland troligen och wål meene/ och aff hertiet gått vonne / medh
tjuidigt betenckende och i tijdh saken företage wele/ och eenhelleligen samme Herredagh
besöke/ Så och thår edher endeligen samsettie/ och H: R: M: medh budh och bress
affuarligen förmane / At H: R: M: ändeligen medh thet allerförste måtte kom
me hiie i Riket igen/ som förbe: är. Och at H: R: M:s Sedh och Suderköpingz
Affskedh i midler tijdh måtte widh macht hålles: Elliest kunne wij icke see/ huru then
ne oordning som nw vthi Riket vpkommen är / kan bliffne stillet / och Riktsens förs
derff afwendt / Men hwar någon wore / som icke til thenne Herredagh komme wille /
och ther til förhielp/ at R: M: medh thet förste här i Riket igen inkomme måtte /
Och sitt Jådernesland och Arfskonungeriike vthi bättre stånd lage och skicke / än som
thet nw är / esther H: R: M: för sitt hastige afreesende / stoor oredde esther sigh
lesde/ then sedan dagh isrå dagh sigh haßwer förmeeret/ Såsom allom klart och vppen
bart är för öghonen/ Then wele wij achte och hålle för R: M: orettrådige och otrog
ne Mån / så och Riktsens och Jåderneslandens förderffuere / Så och then / hwil
ken sin rätte Konungz närware icke gerne seer / och sitt Jåderneslandz wålferd
intet troligen mener. Thet skal och här medh meent ware / icke the allenest / som
här till dagz till Suderköpingz Bestwot icke haßue samtyckt/ Vthan menige Riktsens
Ständer/ ehwadh nampn och hwadh Religion the helst haßue kunne/ vpå thet at ins
gen skal kunne säne/ at Konem icke warder efterlåut sin mening tillkenne gifue / och
hwadh han medh skåal haßuer frambåre / som kan lände till R: M:s och Jådher
neslandens wålferd. Hwar och någon sunnes / som anten för of feller hwem thet
helst ware kunne/ något hade sigh at befahre / then wele wij war frije i eigde och säker
heet haßue tillagdt / Så at han för intet ondt skal haßue sigh ser of / heller någon
thent

then of medh hørſamheet förpligheet är / och wij haſſue vthöſſuer at rådhe och biude /
till at befruchte / vthan honom ſkal eſſterlätit warde / frij och ſehligh tädhen och tje
förreſe.

Hwilket wij edher alle nådeligen icke haſſue welet förhålle / Och äre altijdh öſſe
uerbödighe / ar haſſue oſpart för wårt käre Gädherneſlandz wälſerd och bäſte / all
hwadh i wår förmodenheet ware kan / Säſom och benägne at bewijſe hwar och en eſſe
ter ſitt ſtånd / wår nådige benågenheet / gunſt och all gott. Gudh edher ſampeligen
och ſinnerligen / nådeligen beſalendes. Aff Wejeråhrs / then 18. Decembris,
Åhr 8c. 1596.